

PERDIU, del ll. *PERDIX*, -ICIS, id. □ 1.ª doc.: Llull:

«Sdevenc-se un jorn que lo mayordom del artiaac ac comprada carn, gallines, *perdius*, e lo canonge de pobrea anava ab gran re de pobres per la carrera, e encontrà's ab lo mayordome --- qui venia ab dos hòmens carregats de carn --- e ls pobres cridaren: —A ladres...!», Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 83.14); «fem-ho axí que cada Ric hom --- prengués en sa tenda pan e vin, e --- que no creem que fallís alcú a qui ració no faéssem donar, de *perdius* e de rahims stojats e de totes aquelles coses que demanàs», Jaume I (*Ag.*, § 497, 486n.); i en la Lleuda ross. de 1275.

En els dial. occidentals el mot no comença ben igual pertot: en general és *perdiu*: Benasc, Vall de Cardós (1934) i part del Priorat i Garrigues (Pobla de Granadella, Poboleda, Morera, Cabassers, 1936); però *par-diü* (amb variant no fonemàtica *pardüü*) a la Vall Ferrera (1932-3) i el Lloar (ara un, ara l'altre, a Castell-dans); *aperdiü* a Valldigna («darrere *lex aperdius* yo córrec ---», Xaraco, 1962).

Es tracta, entre altres, de la *Caccabs rufa* Groy. (Serradell, *Sota Terra*, *Cl. Munt.* Tssa. I, 129). En els Pirineus es parla de tres ocells diferents amb aquest nom + un adjectiu. En el Capcir pronuncien els tres noms: *par-diü rúúx*, *p. gríx* i *p. blánke* (Formiguera, 1960); a Tor de Vall Ferrera *par-diü roia*, *xerra* i *blanca*, la segona a Areu pron. *par-diü çêrês* (1933).

Perdiu blanca 'lagòpode', ocell d'alta muntanya, força diferent de la perdiu. Ja n'hi ha bastantes a l'Alta V. de Camprodon (Vilallonga, 1935). «Lo Clot de Moixeró, verdós i ombrívol, / de sos avets y pins entre les branques, / los veu passar com dues *perdius blanques* / de l'estèril Cadí per lo crestell, / on l'estràmpol isard ---», *Canigó* IV, 7c. En realitat només part de l'any (hivern etc.) són de color blanc, perquè a la 2.ª meitat d'agost etc. són ben grises (c. Benasc, però àdhuc llavors en diuen *perdius blánques*, 1965). A la Vall de Gistau *perdius blánkas* i *çêrlas*; a la de Panticosa, *perdiu* ja no es diu del lagòpode, el qual s'anomena *gallina blanca*, «se alimenta de arenillas»; i *gallineta*, que es menja els *navayones* (AVAJONS), 1966. Cf. BALDRITXA.

En català oriental els pulmons de les ovelles i animals semblants s'anomenen la *perdiu*, cosa estranya en general als altres dialectes catalans, la major part dels quals en diuen només *el lleu* (així ja en val. Nord a la Pobla Tornesa *perdiu* en aquest sentit és ben inconnegut, 1935): crec que es tracta d'una comparació humorística, basada en el fet que qui no pot més, en lloc de l'excel·lent carn de l'ocell, menja aquesta mena de... *perdiu*: notem les denominacions evidentment burlesques que li donen el *DAG*. «*perdiu de coll llarg*» i *AlcM* *perdiu de pobre*. Zauner, *RFGn.* XIV, 494, intrigat, comparant-hi *pire* com a nom del mateix en el Poitou, Maine i Gàtinais, suggeria que fos un derivat de *perdre*, però morfològicament no es pot admetre; si de cas és *pire* el que sortiria de *PERDICEM* per etim. pop., car dubto que hi pugui haver un cas de 'floridura verbal'; o bé són mers parònims casuals; cf. *mechinos* 'entranyes' a l'Erau, que sembla ser el fr. ant.

meschines = fr. *mesquines*.

La perdiu mascle es diu *perdigot* [1386], des del català central fins al cim del Pallars (Estacion de Cardós, 1934), i a la major part del territori lingüístic; però *perdigàs* en JRoig: «per què tornaves / entrar al laç? / Com *perdigàs* / soltat, plomat! / Mes, reclamat, / torn' al reclam» (*Spill*, 6524); o sigui ha aconsellat desfer-se del laç, després de caure-hi, però a costa de perdre-hi les plomes, però així que torna a sentir la veu de la femella, torna al reclam. I en el Mataranya, la forma mossàrab *perdigatxo* (Bellmunt de M., 1937). En ross. no veig clar si *perdigall* és el mateix, o vol dir 'perdigana': «La vetlla de Sant Joan / --- / el llebrer se'n va a la llebre, / el gos flaira els *perdigalls*: / pels rostolls i pel ginebre, / tothom cerca amagatalls», JSebPons (*La Mainada*, 8b).

Perdigana 'perdiueta jove', la formació del qual ja vaig estudiar, en *RevFilHis* v, 3 (= *Top. Hesp.* I, 255-6); segurament manllevat pel sard: logud. *perdigana*, Spano; ja figura en Eiximenis: «en estiu menç polls tenres --- e vedells de let, moltos primals e *perdiganes*; en hivern, gallines grosses e polles prenys --- moltos de past, *perdius*, colomins e gualles», *Terç* (*NCl.* VI, 51.6).

Avui és mot propi sobretot del cat. occid., i ja des del Maestrat cap al Nord: *perdiganes*, -*anêtes* (Vilafranca Ma., 1961); tortosí: «¿Te'n recordes de quan C. i F. feien de capità manaya? En quina magestat caminaven, fent passets de *perdigana!*», Vergés P. (*Espurnes* v, 22); Priorat (Guiamets), Baix Segre (Aitona, Pobla de Cérvoles, 1936); i fins al Flamicell: «Per a caçar *perdius*, que tant abunden a les serres de Sta. Coloma (Bosía), on es veuen moltes pollicades de *perdiganes*, els caçadors van armats amb escopetas», Violant (*BCEC* XLV, 281). Jo el creia estrany al català oriental, però ara m'adono que també ho diuen molts pagesos i caçadors del Montnegre (Sant Pere de Riu, 1971).

Perdigaina [Lacav., Belv.], *perdigaineta* [Labèrnia, *AlcM*]; pron. així a Solsona i Vic i escrit correctament per Apelles Mestres: és inadmissible la grafia *perdiganya*, deguda a la ignorància de la neutralització de -*in* amb *y*, fet de la fonètica comarcal del Migdia del Principat (introduïda per Lab., que era del Maestr., i copiada d'aquí pel *DFa*. i *AlcM*) (*feina* pron. *fèiñə* o *fèiñə*); *AlcM* cau sistemàticament en aquest lamentable disbarat, en tots els mots en -*aina*.

Perdigalla ross. en el *Canigó* 'perdigana': Roc de la *perdigalla* pujant de Fillols cap al Cogolló; també mall. *Perdigar*. *Perdigat* 'guisat de perdiu amb ous i picadura d'avellanes', *L. de Sent Soví*, S. XIV, *NCl.* cxv, §§ 69, 70.

Perdigó: sembla haver significat també 'perdigana' en textos dels Ss. XIV-XV; després 'baleta de matar *perdius*': «*perdigós*: glans, -dis» després de 'pilotes de plom o estany», OPou (*TbPu.*, 172), que és el significat en què avui s'usa pertot (fins al capdamunt dels Pirineus (Tor de Vall Ferrera). *Perdigona*. *Perdigonada*. *Perdigonar*. *Perdigonejar*. *Perdiguer* [-*era*, 1394] «Coblas novas d'en Comejma / y de son gos *perdigué*», MilàF (*Romllo.*, 505, reco. a Torelló o Tor-